

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

AFRIKAANS HUISTAAL V1

2017

PUNTE: 70

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 12 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings:
AFDELING A: Leesbegrip (30)
AFDELING B: Opsomming (10)
AFDELING C: Taalstrukture en -konvensies (30)
2. Beantwoord AL die vrae.
3. Begin ELKE afdeling op 'n NUWE bladsy.
4. Trek 'n streep ná elke afdeling.
5. Nommer elke antwoord korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
6. Laat 'n reël oop na elke antwoord.
7. Skenk veral baie aandag aan spelling en sinskonstruksie.
8. Voorgestelde tydsindeling:
AFDELING A: 50 minute
AFDELING B: 30 minute
AFDELING C: 40 minute
9. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A: LEESBEGRIP**VRAAG 1**

Lees en kyk na die tekste hieronder en beantwoord die vrae wat daarna volg.

TEKS A: ARTIKEL**SLAAP: ONS IS DIEP IN DIE SKULD**

1	Daar is 'n krisis in sprokiesland: Klaas Vakie gaan sy werk verloor. Hoekom? Mense slaap al minder.	
2	Hierdie krisis is veroorsaak deur Thomas Edison wat meer as 'n eeu gelede die gloeilamp uitgevind het. Sedertdien slaap ons minder en minder. Edison het geglo slaap is onproduktief, 'n mors van tyd. In ons moderne, materialistiese wêreld word hierdie mening deur veral die korporatiewe wêreld misbruik, want hulle slagspreuk – Tyd is geld! – word toenemend geglo. Die ongelukkige gevolg? Mense slaap ál minder.	5
3	Arianna Huffington, navorser van slaappatrone en skrywer van <i>The Sleep Revolution</i> , is (anders as Edison en die korporatiewe wêreld) 'n passievolle kampvegter vir slaap nadat sy, weens 'n gebrek daaraan, ineengestort het. Nou glo sy dat mense snags sewe uur moet slaap. "Ons het 'n nuwe slaaprewolusie nodig sodat ons weer beheer oor ons lewe kan neem. Glo dit of nie, jy kán jou doodwerk."	10
4	Huffington skryf dat drie rewolusies agter ons slegte slaapgewoontes lê: die nywerheidsrewolusie toe die bevolking na stede met hul vinnige tempo gestroom het; tóé die tegnologiesrewolusie met, onder andere, die ontdekking van die gloeilamp en gevolglik langer dagure; uiteindelik het die virtuele, digitale rewolusie – die derde een – waar ons 24/7 aanlyn is, aangebreek. Digitale uitvindings maak dit deesdae makliker om jou werk oral saam te dra – jy gooi net jou selfoon en/of skootrekenaar in jou sak.	15
20
5	Ons verkeer, ongelukkig, in die waan dat slaap tydmors is, aldus Huffington. Sy voorspel 'n vierde rewolusie wat ons na beter slaaphigiëne – gewoontes en praktyke wat genoeg slaap op gereelde tye bevorder – sal teruglei. "Ons aanvaar dieet en oefening is belangrike pilare vir gesondheid. Slaap is die derde pilaar."	25
6	Huffington meen slaap is 'n basiese menslike behoefte. Jy voel knorrig as jy te min daarvan kry, en geïrriteerd as die bure se partytjie jou daarvan weerhou. Maar die uitwerking van te min slaap strek baie verder.	
7	Dr. Hugo, psigiater en geheuedeskundige, verduidelik dat elke mens 'n spesifieke slaapbehoefte het en as dit nie bevredig word nie, word daar slaapskuld opgebou. Jou spesifieke slaapbehoefte is die hoeveelheid slaap wat jy nodig het om soggens uitgerus wakker te word. Te min hiervan veroorsaak slaapskuld. Volgens hom is die meeste van ons diep in dié skuld.	30
35

- 8 Navorsing toon 'n tekort aan slaap het 'n skrikwekkend negatiewe effek op die brein, waarvan knorrigheid, onstuimige emosies, vergeetagtigheid, die onvermoë om te konsentreer en 'n aangetaste geheue maar enkele voorbeelde is. Ná sewentien uur sonder slaap is 'n mens se vaardighede gelyk aan dié van iemand met 'n bloedalkoholvlak van 0,05% – genoeg om jou agter tralies te laat beland. 40
- 9 Hoeveel moet jy slaap? Die ideale hoeveelheid slaap verskil van persoon tot persoon, maar minder as ses uur vir Jan Alleman word deur kenners as 'n gedeeltelike gebrek bestempel. Babas slaap tot 16 uur per dag terwyl tieners sowat 10 uur per nag nodig het. Sekere noodsaaklike liggaamsiklusse van tieners, soos die afskeiding van groeihormone, kom ook net voor terwyl hulle slaap. Slaap help tieners om die geheue te rangskik, te verfris en om leervermoë te verbeter, sê Peet Vermaak, neurofisioloog van The Pretoria Sleep Lab. 45
- 10 Nog 'n kundige, dr. Jeff King, voorsitter van die Suid-Afrikaanse Vereniging vir Slaapgeneeskunde, sê dat slaap noodsaaklik is om van gifstowwe in jou liggaam ontslae te raak. Ander navorsers het reeds bewys dat minder as sewe uur slaap per nag jou risiko vir vetsug, diabetes, hoë bloeddruk, hartsiektes en depressie verhoog. Slaap is dus nie 'n luukse nie, maar die eerste stap om wêreldwye gesondheidsprobleme te takel. 50
55
- 11 Te min slaap kan beslis jou oordeel en refleksie aantas. Studies toon dat mediese studente met 'n slaaptekort meer foute maak. Volgens Jan Top van die Panorama-hospitaal se slaapkliniek ly nagtelike skofwerkers aan uitputting, soortgelyk aan dié van mediese studente omdat hul liggame se normale blootstelling aan lig deurmekaar geskommel word. Moegheid by skofwerkers het al tot ernstige nywerheidskatastrofes, soos die kernkragongelukke by Tsjernobil en Three Mile Island, gelei. 60
- 12 Drs. Rock en Siegal van die Mindsight Institute glo aan oefeninge wat kan help om jou brein optimaal te laat funksioneer en om jou brein te laat rus. Voldoende slaapyd om die brein tyd te gee om te rus is nommer een op hul lys. "net soos jy nie dag én nag pizza kan eet nie, kan jou brein ook nie elke dag op min slaap lewe nie." 65
- 13 Karlien Fourie, 'n neurofisioloog, beveel die volgende vir 'n gesonde brein aan: "Hou jou slaapkamer donker en raak ontslae van enige afleidings soos selfone of televisie. Probeer om elke aand presies dieselfde tyd te gaan slaap en soggens dieselfde tyd op te staan. Skakel stimulant soos suiker en kafeïen uit." 70
- 14 Klaas Vakie se sandjies is nie te versmaai nie. Die tyd vandat jy saans jou bedlampie afskakel tot die oomblik dat jou selfoon jou die volgende oggend wakker biep, is tyd waarmee jy jou lewe verleng. 75

[Verwerk uit *Sarie*, September 2016 en *Die Burger*, 8 April 2016]

TEKS B: VISUELE TEKS

[Bron: Die Burger, 6 September 2016]

VRAE: TEKS A

- 1.1 Watter uitvinding was die oorsaak dat mense al minder begin slaap het? (1)
- 1.2 Waarom is Huffington se mening in paragraaf 3 oor slaap geloofwaardig? (1)
- 1.3 Hoe verskil Edison en Huffington se sieninge oor slaap? (2)
- 1.4 Wat is die gevolg van ELK van die DRIE rewolusies ten opsigte van mense se veranderde slaapgewoontes? (3)
- 1.5 Hoe ondersteun paragraaf 7 die titel van die teks? (1)
- 1.6 Noem TWEE negatiewe gevolge wat min slaap vir tieners inhou. (2)
- 1.7 Herlees paragraaf 10–11.
Wat is dr. King se standpunt oor slaap? Noem TWEE voorbeelde uit paragraaf 11 waar refleksie/oordeel aangetas word en haal EEN woord aan wat aandui dat slaapskuld 'n universele probleem is. (4)

AFDELING B: OPSOMMING**VRAAG 2**

Lees die teks hieronder en maak 'n opsomming van **SEWE wenke om jou teen identiteitsdiefstal te beskerm**.

- LET WEL:**
1. Jou opsomming moet in jou eie woorde (in volsinne) in paragraafvorm aangebied word en mag nie meer as 90 woorde beslaan nie.
 2. Jou paragraaf moet samehangend geskryf word.
 3. Dit is nie nodig om vir die opsomming 'n titel te gee nie.
 4. Dui die getal woorde aan wat jy vir die opsomming gebruik het.

TEKS C**BESKERM JOU PERSOONLIKE INLIGTING**

Identiteitsdiefstal kos Suid-Afrikaners jaarliks miljoene rande, en Roy Retief van die Suid-Afrikaanse Bedrogvoorkomingsdiens (SABVD) waarsku dat slagoffers dalk verras kan word met 'n selfoonkontrak, motorverhuringsooreenkoms of lening wat onwettig in hul name uitgeneem is. Pas die volgende wenke toe om jou identiteit te beskerm.

Jy moet jou identiteitsinligting in veilige bewaring hou. Waarmee jy ook al besig is of waar jy ook al gaan, sorg vir die veilige bewaring van jou dokumente en inligting, want die verlies daarvan veroorsaak eindelose veiligheidsrisiko's. Boonop het jy dan die frustrasie om vir nuwe dokumente te moet aansoek doen.

Inligting wat onverskillig en roekeloos op Facebook geplaas word, kan maklik deur booswigte versamel word. So is 'n foto van jou vliegtuigkaartjie 'n maklike manier vir booswigte om inligting te bekom. Wees daarom versigtig watter inligting jy op sosiale media beskikbaar stel.

Verbrand persoonlike dokumente wanneer jy dit wil vernietig, eerder as om dit in die vullisdrom te gooi. Dit is baie veiliger en bied gemoedsrus. Wees boonop bedag op ongevraagde e-posversoeke wat jou vra om jou bankbesonderhede te bevestig. Gevestigde banke sal nie via e-posboodskappe sulke inligting vra nie.

Die SABVD sê mense moet bedag wees op sogenaamde "419"-foefies. "Hier word die persoon via SMS of e-pos gekontak en gesê dat hulle byvoorbeeld 'n lotery of kompetisie gewen het. Om jou prys te kan kry, vra hulle dan sekere inligting. "As dit te goed klink om waar te wees, is dit moontlik die geval."

Die media het vroeër vanjaar berig oor kuberboewe wat mense via Facebook kontak en voorgesê dat hulle vriende wil wees. Moenie sulke "aanlyn vriendskappe" met vreemdelinge aanknoop nie! Dit neem gewoonlik nie lank voordat die boewe persoonlike inligting probeer uitvis nie, want vriendskappe is mos die grondslag vir die uitruil van inligting.

Roy beveel aan dat mense by die SABVD 'n "beskermdede registrasie" op hul ID laat registreer. "Hierdie inligting word gesirkuleer, en as dit by enige van ons lidmaatmaatskappye gebruik word, word 'n oproep uitgestuur om seker te maak hulle werk met die regte jy."

Die prys vir identiteitsdiefstal in Suid-Afrika is te hoog. Dit kan voorkom word deur bogenoemde eenvoudige wenke te volg.

[Verwerk uit *Vrouekeur*, 21 Oktober 2016]

TOTAAL AFDELING B: 10

AFDELING C: TAALSTRUKTURE EN -KONVENSIES

VRAAG 3: ADVERTENSIES

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS D

1 WAT JY NIE WIL HE NIE, KOOP ONS;

2 WAT JY GRAAG WIL HE,

3 VERKOOP ONS

- 5 Ons verkoop 'n wye reeks tuingereedskap in 'n goeie toestand vir heelwat minder
 6 as wat jy sou verwag – en koop jou gehalte-items by jou wanneer jy wil opgradeer.
 7 En terwyl jy 'n draai maak in ons winkels, kan jy gerus 'n bietjie rondkyk.
 8 Jy sal verbaas wees oor hoeveel goed daar is wat sommer nommerpas vir jou
 9 droomhuis is, teen heelwat minder as wat jy elders sal betaal.
 10 En ja, wanneer jou visie verander en jy aan 'n nuwe droom werk, koop
 11 ons graag wéér by jou sodat jy nóg geld kan bank.
 12 Dis persies só eenvoudig!

cashconverters.co.za

Bepalings & voorwaardes geld. Cash Converters is 'n lid
 van die National Association of Franchised
 Tweedehandse Handelaars.
 Cash Converters bied franchise-geleentehede.

[Verwerk uit *Huisgenoot*, 1 September 2016]

VRAE: TEKS D

- 3.1 Gee die kontrasterende woorde in die opskrif wat die adverteerders se diens beskryf. (1)
- 3.2 Vervang die kommapunt in reël 1 met 'n gepaste woord sonder om die woordorde van die sin(ne) te verander. (1)
- 3.3 Hoekom pas die visuele voorstelling in reël 1–3 by dié advertensie? (1)
- 3.4 Watter wanindruk ten opsigte van die adverteerder skep die visuele voorstelling in reël 4? (1)
- 3.5 Gebruik die onderstreepte byvoeglike naamwoord in reël 5 as 'n bywoord in 'n sin. Indien nodig, mag die woord verbuig word. (1)
- 3.6 Wat is die adverteerders se doel met die onderstreepte woorde in reël 9? Dink jy die visuele voorstelling ondersteun dié woorde? Motiveer jou antwoord. (2)
- 3.7 Skryf slegs die hoofsin wat in reël 10–11 voorkom, neer. (1)
- 3.8 Gebruik die homoniem van *bank* (reël 11) in 'n verklarende sin. (1)
- 3.9 Watter klankverskynsel kom voor by die uitspraak van die onderstreepte woord in reël 12? (1)
- [10]**

VRAAG 4: STROKIESPRENT

Lees en kyk na die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS E

<p>RAAMPIE 1</p> 	<p>RAAMPIE 2</p> <p>Maniere is <u>baie, baie</u> <u>belangrik</u>, my seun.</p>	<p>RAAMPIE 3</p> <p>Dit maak die verskil tussen 'n WARE heer en 'n barbaar!</p>
<p>RAAMPIE 4</p> <p>Ons het 'n gediggie wat jou mooi maniere sal leer ...</p>	<p>RAAMPIE 5</p> <p>Ek het twee vriende so gaaf, hulle is vriendelik en braaf. Die een is '<u>Dankie</u>' en die ander '<u>Asseblief</u>' en vir hulle twee bly ek altyd lief!</p>	<p>RAAMPIE 6</p> <p><u>Vir wat</u> moet 'n Wiking sulke snert leer, Helga? Is hy dalk 'n koning of iets?</p>
<p>RAAMPIE 7</p> <p>Dan het ek twee ánder vriende, nl. ...</p>	<p>RAAMPIE 8</p> <p>SJARRAP EN SKOERT! Jou buffel!</p>	<p>RAAMPIE 9</p> <p>Met jou hoed in die hand, ...</p> <p>- 7-6 DIK BRONNE -</p>

[Verwerk uit www.creditreportservice.info/article]

LET WEL: Hägar is die Viking en Helga is sy vrou.

VRAE: TEKS E

- 4.1 Vervang die onderstreepte woorde in RAAMPIE 2 met die intensiewe/versterkte vorm. (1)
- 4.2 Skryf Helga se woorde in RAAMPIE 3 in die lydende vorm. (1)
- 4.3 Die hoofletters in RAAMPIE 3 is gebruik om die woord te beklemtoon.
Skryf die woord oor en gebruik die korrekte aksentteken(s) op die korrekte manier om die woord te beklemtoon. (1)
- 4.4 Waarom sê Helga in RAAMPIE 4 nie reguit dat haar seun ongemanierd is nie? (1)
- 4.5 Herlees RAAMPIE 6.
- 4.5.1 Vervang die onderstreepte woorde met 'n enkele voornaamwoord wat in die sin pas. (1)
- 4.5.2 Wat impliseer Hägar met sy tweede sin? (1)
- 4.6 Gebruik die afkorting in RAAMPIE 7, volledig uitgeskryf, in 'n verklarende sin van jou eie. (1)
- 4.7 Bestudeer RAAMPIE 8.
- 4.7.1 Op watter wyse gebruik Helga taal om haar mag te demonstree? (1)
- 4.7.2 Dink jy Hägar verdien hierdie optrede? Motiveer jou antwoord. (1)
- 4.8 Voltooi namens Helga die idioom in RAAMPIE 9. (1)
- [10]**

VRAAG 5: ARTIKEL

Lees die teks hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TEKS F**SUID-AFRIKA: SÓ VERLOKLIK, MAAR O, SO SUKSESLOOS!**

- 1 Die sukses van 'n (5.3) (ontwikkel) nasie hang nie van ouderdom af nie: Egipte en Indië is ouer as twee (5.4) (tydperke van 1 000 jaar) terwyl Kanada, Australië en Nieu-Seeland relatief jonk, maar (5.5) welvarend is.
- 2 Dit hang ook nie af van beskikbare hulpbronne nie. Japan het min natuurlike hulpbronne, maar verwerk ingevoerde grondstowwe en voer dan die produkte uit na die res van die wêreld. Switserland kweek self nie kakao nie, maar vervaardig van die beste sjokolade.

- 3 Daar is ook nie intellektuele verskille tussen **eweknieë** van suksesvolle en onsuksesvolle nasies nie. Die enigste verskil lê daarin dat die meeste mense in suksesvolle lande die kernwaardes van etiek, integriteit, verantwoordelikheid, respek vir wette en regulasies, hardwerkendheid, produktiwiteit, spaarsaamheid en stiptelikheid uitleef. (5.8) Hulle ken nóg bedrog, nóg korrupsie.
- 4 Die geheim van sukses lê dus eenvoudig in die karakter en houding, in die kwaliteit van die innerlike krag van die land se inwoners.
- 5 Om (5.9) ... pas met dié kernwaardes te leef mag dalk eenvoudig en selfs outyds klink, maar dit het baie implikasies. Dit beteken dat leerders en studente nie skole en biblioteke aan die brand steek nie, dat hulle eerder hard sal werk en beskikbare bronne met verantwoordelikheid tot voordeel van alle mense sal gebruik.
- [Verwerk uit *Die Burger*, 5 Januarie 2016]

VRAE: TEKS F

- 5.1 Benoem die taalverskynsel wat aangewend is om die onderstreepte woord in die opskrif te vorm. (1)
- 5.2 Wat is die betekenis van die agtervoegsel/postmorfeem/suffiks in die laaste woord van die opskrif? (1)
- 5.3 Gee die korrekte vorm van die onvoltooide/teenwoordige deelwoord in die eerste sin van paragraaf 1. (1)
- 5.4 Vervang die woorde wat tussen hakies in paragraaf 1 voorkom, met slegs EEN woord. (1)
- 5.5 Gebruik die antoniem van die onderstreepte woord in paragraaf 1 in 'n verklarende sin. (1)
- 5.6 Skryf die onderwerp van die onderstreepte sin in paragraaf 2 neer. (1)
- 5.7 Verdeel die vetgedrukte woord in paragraaf 3 in lettergrepe. (1)
- 5.8 Skryf die onderstreepte sin in paragraaf 3 in die verlede tyd. (1)
- 5.9 Skryf slegs die voorsetsel wat in paragraaf 5 ontbreek, neer. (1)
- 5.10 Brei die onderstreepte sin in paragraaf 5 uit met behulp van 'n byvoeglike bysin. Skryf die sin volledig oor en onderstreep jou bysin. (1)

[10]

TOTAAL AFDELING C: 30
GROOTTOTAAL: 70